

بخش اول: نتایج ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده قبل از سال ۱۳۹۲

۱. مقدمه

بدون شک تضمین‌کننده موفقیت فرآیند خصوصی‌سازی و دستیابی به اهداف عالی آن؛ طراحی، تدوین و اجرای یک سیستم هدفمند و کامل نظارتی و ارزیابی عملکرد است، تا با بهره‌گیری از این سیستم بتوان نقاط مثبت اجرای این برنامه را تقویت و عارضه‌ها و نکات منفی آن را به حداقل رساند. بر این اساس، سازمان خصوصی‌سازی از سال ۱۳۸۷ تاکنون هرساله با استفاده از مدل‌های متعارف علمی اقدام به ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش‌های غیردولتی نموده است. در سال ۱۳۹۶ نیز این سازمان از طریق برون‌سپاری و ارجاع کار به دو نهاد پژوهشی و کاملاً مستقل از ساختار دولت، اقدام به ارزیابی عملکرد بیش از ۹۰ شرکت واگذار شده کرده است. شرکت‌های ارزیابی‌شده عملاً شرکت‌هایی هستند که تمام یا بخشی از سهام آن‌ها واگذار شده و به واسطه این واگذاری کنترل این شرکت‌ها به بخش غیردولتی منتقل گردیده است؛ ضمناً حداقل ۳ دوره مالی از واگذاری آن‌ها گذشته است. در این گزارش، به‌صورت مختصر مدل ارزیابی مورد استفاده در سال مذکور، مراحل اصلی طرح تحقیق، نتایج حاصل از ارزیابی و شرکت‌های منتخب و برتر از منظر شاخص‌های مدل ارائه می‌شود.

۲. مدل ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده

مدل ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده به شرح زیر بوده است:

معیار	شاخص	نماد	حداکثر امتیاز	پیش بینی وضعیت	نحوه محاسبه
سودآوری	میزان سود سالانه	NP	۷	$B < A$	سود خالص به قیمت ثابت
	بازده دارایی ها	ROA	۳	$B < A$	سود خالص نسبت به مجموع دارایی ها
	بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۳	$B < A$	سود خالص نسبت به حقوق صاحبان سهام
	بازده فروش	ROS	۳	$B < A$	سود خالص نسبت به فروش
	حاشیه سود عملیاتی	OPS	۲	$B < A$	سود عملیاتی نسبت به فروش
	کارایی عملیاتی	NIE	۲	$B < A$	سود خالص نسبت به تعداد کارکنان
	جمع		۲۰		
نسبت های بدهی	بدهی به دارایی	DOA	۳	$B > A$	بدهی کل نسبت به دارایی کل
	بدهی بلندمدت به حقوق صاحبان سهام	DOE	۲	$B > A$	بدهی بلندمدت نسبت به حقوق صاحبان سهام
	جمع		۵		
تسهیلات	میزان جذب تسهیلات جدید	NL	۶	$B < A$	-
	سهم تسهیلات از بدهی	LOD	۲	$B > A$	مانده تسهیلات نسبت به کل بدهی
	سهم هزینه مالی از بدهی	FOD	۲	$B > A$	هزینه مالی نسبت به کل بدهی
	جمع		۱۰		
بهره‌وری	بهره‌وری کل	TP	۸	$B < A$	نسبت ارزش افزوده به کل داده با کسر مصارف واسطه
	بهره‌وری نیروی کار	LP	۵	$B < A$	نسبت ارزش افزوده به هزینه کل نیروی کار
	بهره‌وری سرمایه	KP	۵	$B < A$	نسبت ارزش افزوده به هزینه استفاده از سرمایه
	بهره‌وری انرژی	EP	۳	$B < A$	نسبت ارزش افزوده به هزینه انرژی مصرف شده
	بهره‌وری مواد اولیه	RP	۳	$B < A$	نسبت ارزش افزوده به هزینه مواد اولیه
	جمع		۲۴		
اشتغال	اشتغال	EMP	۱۰	$B < A$	تعداد کل کارکنان

معیار	شاخص	نماد	حداکثر امتیاز	پیش‌بینی وضعیت	نحوه محاسبه
سرمایه	حفظ اشتغال	EMPS	۵	--	حفظ تعداد کارکنان نسبت به زمان واگذاری
	جمع		۱۵		
	افزایش سرمایه از محل آورده نقدی	COK	۷	B<A	ارزش حقیقی افزایش سرمایه از محل آورده نقدی
	سرمایه	NOK	۳	B<A	ارزش حقیقی سرمایه ثبت‌شده
توسعه	جمع		۱۰		
	ارزش کل دارایی‌ها	TA	۲	B<A	ارزش حقیقی کل دارایی‌ها
	فروش کل	TS	۲	B<A	فروش کل حقیقی
	ثبت برند	BRAND	۲	B<A	ثبت برند
	هزینه تحقیق و توسعه	R&D	۲	B<A	هزینه تحقیق و توسعه حقیقی
	هزینه بازاریابی و تبلیغات	M&A	۲	B<A	هزینه بازاریابی و تبلیغات حقیقی
	ارزش صادرات	EXP	۳	B<A	ارزش صادرات حقیقی
	مالیات پرداختی	TAX	۳	B<A	مالیات پرداختی حقیقی
	جمع		۱۶		
جمع کل امتیازات			۱۰۰		

در مدل مورد استفاده تمام متغیرهای مطلق با شاخص قیمت مناسب به متغیرهای حقیقی تبدیل شدند. به منظور امتیازدهی هر شاخص باید وضعیت مطلوب مشخص گردد بدین منظور ($B < A$) به معنی مطلوب بدون رشد متغیر مربوطه در دوره بعد^۱ از واگذاری نسبت به دوره قبل^۲ از واگذاری است و ($B > A$) عکس حالت فوق است.

^۱ After

^۲ Before

شاخص میزان جذب تسهیلات جدید در گروه تسهیلات، از تفاوت مجموع وامهای اخذشده شرکت با بازپرداخت وامهای قبلی در صورت جریان وجوه نقد هرسال مالی شرکتهای بهدستآمده است. ارزشافزوده استفادهشده در محاسبه شاخصهای بهره‌وری از تفاضل ارزش کل ستانده هر سال شرکت با ارزش مصارف واسطه مورد استفاده در تولید آن ستانده بهدستآمده است و همچنین در محاسبه بهره‌وری نیروی کار و بهره‌وری سرمایه از هزینه نیروی کار و هزینه سرمایه سالانه که از صورتهای مالی استخراج شده است استفاده شده است.

افزایش تعداد کارکنان شرکت به معنی کسب امتیاز بیشتر در دوره بعد از واگذاری نسبت به قبل از آن است شاخص حفظ سطح اشتغال با توجه به الزامی که از طرف سازمان خصوصی‌سازی در جایگاه دستگاه متولی واگذاری به مدیریت جدید شرکت واگذارشده مبنی بر حفظ سطح اشتغال تا ۵ سال بعد از واگذاری ایجاد می‌شود، در کنار شاخص تعداد کارکنان مورد استفاده قرار گرفته است. در معیار سرمایه با توجه به وجود انواع مختلف افزایش سرمایه شرکتهای و اهمیت بیشتر افزایش سرمایه از محل آورده نقدی در شرکت واگذارشده، دو شاخص مورد استفاده قرار گرفته است.

پس از تبیین مدل توسط گروه محقق، مراحل اصلی مطالعه به شرح زیر در دستور کار قرار گرفت:

- ✓ گردآوری اطلاعات مربوط به شرکتهای واگذارشده
- ✓ بررسی تغییر یا عدم تغییر در وضعیت شرکتهای واگذارشده
- ✓ تجزیه و تحلیل و بررسی تطبیقی عملکرد شرکتهای واگذار به تفکیک صنعت
- ✓ مقایسه تطبیقی شرکتهای واگذارشده در هر صنعت با شرکتهای شاهد دولتی و خصوصی فعال در همان صنعت

✓ بررسی و تجزیه و تحلیل مناسب پیرامون نتایج موفق و ناموفق حاصل از واگذاری شرکتهای منتخب با انجام مصاحبههای عمیق میدانی با مدیران و کارکنان آنها و همچنین مصاحبه با صاحب نظران و متخصصان آن صنعت.

۳. نتایج کلی ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده

در خصوص نتایج کلی حاصل از اجرای مدل ارزیابی عملکرد، ذکر این نکته ضروری است که اغلب شرکتهای مورد بررسی، در سالهای قبل از سال ۱۳۹۰ واگذار شدهاند، لذا در سالهای پس از واگذاری، شرایط و مشکلات عدیده ناشی از رکود، تشدید تحریمها، وضعیت نامساعد فضای کسب و کار و بازار سرمایه، تورم و را تجربه کردهاند که به عنوان متغیرهای خارجی مؤثر بر عملکرد شرکتهای، اثرات منفی بر عملکرد آنها داشتهاند؛ لیکن در این ارزیابی، چنین اثراتی لحاظ نشده و بالطبع چنانچه این اثرات در نظر گرفته می شد قطعاً عملکرد پس از واگذاری این شرکتهای با رشد مناسبتری نسبت به دوره قبل از واگذاری مواجه می گردید.

بخش اول: نتایج ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده قبل از سال ۱۳۹۲

نتایج کلی حاصل از اجرای مدل ارزیابی عملکرد برای ۹۲ شرکت مورد بررسی، برای دوره سه سال قبل از واگذاری و همه سالهای پس از واگذاری از نظر امتیازات کسب شده برای معیارهای مدل، به شرح زیر می باشد.

- ✓ ۵۵ درصد شرکتهای مورد بررسی رشد امتیاز معیار «سودآوری» را تجربه نموده و امتیاز کل شرکتهای در این معیار بعد از واگذاری ۱۲ درصد افزایش داشته است.
- ✓ ۵۰ درصد شرکتهای از نظر امتیاز معیار «تسهیلات» رشد داشته اند.
- ✓ ۵۵ درصد شرکتهای در سالهای بعد از واگذاری در امتیاز معیار «بهره‌وری» رشد مثبت داشته اند و امتیاز تمامی شرکتهای مورد بررسی در این معیار ۸ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز معیار «سرمایه» ۵۲ درصد شرکتهای افزایش یافته است.
- ✓ ۵۳ درصد شرکتهای مورد بررسی در امتیاز معیار «توسعه فعالیت» ارتقاء وضعیت داشته اند و امتیاز این معیار برای همه شرکتهای مورد بررسی ۴ درصد رشد کرده است.
- ✓ امتیاز شاخص «بهره‌وری کل» ۶۰ درصد از شرکتهای مورد ارزیابی افزایش داشته است. همچنین در مجموع امتیازات این شاخص برای شرکتهای ۱۵ درصد افزایش مشاهده می شود.
- ✓ ۶۴ درصد شرکتهای توانسته اند شاخص «فروش کل» خود را افزایش دهند و در ۴ درصد از شرکتهای کاهش در این شاخص ملاحظه نمی شود. مجموع امتیاز این شاخص پس از واگذاری برای شرکتهای شاهد رشد ۲۶ درصدی بوده است.
- ✓ امتیاز شاخص «سهم هزینه مالی» از بدهی در ۵۷ درصد شرکتهای افزایش داشته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ ۶۱ درصد از شرکتهای از لحاظ امتیاز شاخص «سهم تسهیلات از بدهی» رشد داشته و یا تغییری از این لحاظ نسبت به قبل از واگذاری نداشته اند.
- ✓ امتیاز شاخص «جذب تسهیلات جدید» در ۶۴ درصد از شرکتهای بهبود یافته و یا کاهش نداشته است.

- ✓ امتیاز شاخص «سرمایه» ۸۶ درصد از شرکتهای بعد از واگذاری افزایش یافته و یا کاهش نیافته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص برای شرکتهای مورد بررسی ۳۷ درصد رشد را نشان می دهد.
- ✓ 53 درصد از شرکتهای بعد از واگذاری شاخص «بدهی بلندمدت به حقوق صاحبان سهام» رشد امتیاز داشته اند.
- ✓ 58 درصد از شرکتهای امتیاز شاخص «بهره وری انرژی» خود را بهبود داده و ۵ درصد تغییری در این شاخص نداشته اند.
- ✓ امتیاز شاخص «ارزش صادرات» در 91 درصد از شرکتهای افزایش یافته و یا حداقل کاهش نداشته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص در شرکتهای مورد بررسی ۷۹ درصد افزایش داشته است.
- ✓ ۵۷ درصد از شرکتهای امتیاز شاخص «بهره وری سرمایه» خود را بهبود داده اند و مجموع امتیاز شرکتهای در این شاخص، پس از واگذاری، ۱۷ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «هزینه بازاریابی و تبلیغات» در ۷۵ درصد از شرکتهای بعد از واگذاری افزایش یافته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ امتیاز شاخص «بهره وری نیروی کار» در ۵۴ درصد از شرکتهای رشد مثبت داشته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص برای کل شرکتهای پس از واگذاری شاهد رشد ۶ درصدی بوده است.
- ✓ ۵۹ درصد از شرکتهای بعد از واگذاری امتیاز «کارایی سود» خود را افزایش داده اند و مجموع امتیاز این شرکتهای در شاخص مذکور، ۱۵ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «افزایش سرمایه از محل آورده نقدی» در ۵۳ درصد از شرکتهای افزایش داشته و یا کاهش نداشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «سود خالص» ۵۸ درصد شرکتهای پس از خصوصی سازی رشد داشته است و رشد ۲۲ درصدی در امتیازات این شاخص برای کلیه شرکتهای مورد ارزیابی قابل مشاهده است.
- ✓ امتیاز شاخص «بازده دارایی های» ۵۴ درصد شرکتهای رشد یافته است. رشد بازده دارایی های ناشی از فروش دارایی غیر مولد و استفاده بهینه از دارایی های موجود شرکتهای بوده است که منجر به افزایش ۱۰ درصدی در مجموع امتیازات این شاخص شده است.
- ✓ ۵۹ درصد از شرکتهای با اعمال سیاست های مدیریتی امتیاز شاخص «بازده حقوق صاحبان سهام» خود را افزایش داده اند. در ۲ درصد از شرکتهای این بازده نسبت به قبل از واگذاری کاهش نداشته است. همچنین مجموع امتیازات این شاخص برای کل شرکتهای پس از واگذاری ۱۲ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «حاشیه سود خالص» در ۵۱ درصد شرکتهای افزایش داشته و ۱ درصد از شرکتهای تغییری از این لحاظ نداشته اند. همچنین رشد ۴ درصدی امتیاز این شاخص برای شرکتهای مورد بررسی قابل مشاهده است.
- ✓ امتیاز شاخص «ارزش کل دارایی های» در ۶۶ درصد شرکتهای افزایش و در ۲ درصد شرکتهای تغییر نداشته است. ۵۱ درصد افزایش در امتیاز ارزش کل دارایی های برای شرکتهای مورد بررسی قابل تأمل است.
- ✓ امتیاز شاخص «مالیات پرداختی» در ۶۱ درصد از شرکتهای افزایش داشته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ ۸۷ درصد از شرکتهای امتیاز شاخص «هزینه تحقیق و توسعه» خود را افزایش داده اند و یا حداقل کاهش در این هزینه نداشته اند.

بخش اول: نتایج ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده قبل از سال ۱۳۹۲

علاوه بر موارد فوق، نتایج حاصله نشان دهنده بهبود بسیاری از شاخصهای عملکردی برای مجموع شرکتهای مورد بررسی، از جمله میزان فروش، سود، مالیات پرداختی و ... می باشد؛ که در ادامه به برخی از آنها اشاره می گردد.

✓ میانگین سالانه متغیر "سود عملیاتی" مجموع شرکتهای مورد ارزیابی، از ۳۵،۱۹۳ میلیارد ریال در سالهای قبل از واگذاری به ۶۷،۶۵۰ میلیارد ریال در سالهای بعد از واگذاری افزایش یافته است. بدین ترتیب این متغیر به میزان ۹۲/۲۳ درصد برای مجموع شرکتهای مورد بررسی رشد داشته است.

✓ میانگین سالانه متغیر "سود خالص" مجموع شرکتهای ارزیابی شده، از ۱۸،۰۶۴ میلیارد ریال برای سالهای قبل از واگذاری با بیش از ۷۲ درصد رشد به ۳۱،۱۵۶ میلیارد ریال برای سالهای پس از واگذاری افزایش یافته است.

✓ مجموع شرکتهای ارزیابی شده در سالهای قبل از واگذاری به طور میانگین ۱۸۶،۳۶۲ میلیارد ریال فروش داشته اند که این رقم با بیش از ۱۰۹ درصد رشد در سالهای بعد از واگذاری به ۳۸۹،۷۵۸ میلیارد ریال رسیده است.

✓ میانگین سالانه متغیر "مجموع داراییها" برای کلیه شرکتهای مورد ارزیابی از ۳۵۶،۱۶۴ میلیارد ریال در دوره قبل از واگذاری به ۶۷۹،۸۰۵ میلیارد ریال در دوره بعد از واگذاری افزایش یافته است که نشان دهنده رشد بیش از ۹۰ درصدی می باشد.

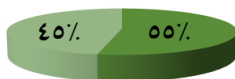
✓ میانگین سالانه متغیر "حقوق صاحبان سهام" کلیه شرکتهای ارزیابی شده در دوره قبل از واگذاری، ۱۷۰،۰۹۳ میلیارد ریال بوده که این میزان برای سالهای پس از واگذاری با بیش از ۵۸ درصد رشد به ۲۷۰،۰۵۸ میلیارد ریال افزایش یافته است.

✓ میانگین سالانه متغیر "افزایش سرمایه از محل آورده نقدی" مجموع شرکتهای از ۵۸۰ میلیارد ریال در سالهای قبل از واگذاری به ۱،۰۶۲ میلیارد ریال در سالهای بعد از واگذاری افزایش داشته است؛ که نشان دهنده رشد ۸۳ درصدی می باشد.

✓ میانگین سالانه متغیر "مالیات پرداختی" مجموع شرکتهای مورد ارزیابی در سالهای قبل از واگذاری ۶،۵۶۹ میلیارد ریال بوده است که با افزایش ۴۰ درصدی در سالهای بعد از واگذاری به ۹،۳۳۴ میلیارد ریال ارتقاء یافته است.

در ادامه وضعیت عملکردی شرکتهای ارزیابی شده، از منظر برخی از معیارهای مدل در قالب نمودار ارائه شده است.

معیار سودآوری

- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار تسهیلات

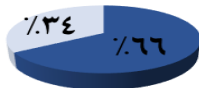
- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار بهره وری

- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار بدهی

- درصد شرکتهای با کاهش معیار
- درصد شرکتهای با افزایش معیار

معیار توسعه

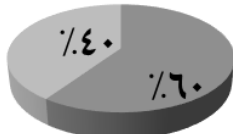
- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار سرمایه

- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار اشتغال

- درصد شرکتهای با کاهش معیار
- درصد شرکتهای با افزایش معیار

۴. معرفی شرکتهای برتر و منتخب واگذار شده از نظر شاخصهای عملکردی مدل

در کنار اجرای مدل ارزیابی عملکرد مورد نظر برای تعداد ۹۲ شرکت واگذار شده به بخش غیردولتی، سازمان خصوصی سازی به منظور تشویق و حمایت از شرکتهای برتر از نظر معیارها و شاخصهای عملکردی، اقدام به رتبه بندی شرکتهای مورد بررسی از نظر معیارها و شاخصهای مدل مذکور نموده است. طبق رتبه بندی صورت پذیرفته، شرکتهای برتر و منتخب از نظر کل معیارها و همچنین دو معیار اشتغال و بهره وری (به عنوان مهم ترین معیارهای مد نظر این سازمان)، که شایسته تقدیر در همایش ملی ارزیابی عملکرد خصوصی سازی در اجرای سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی شناخته شده اند، به شرح جدول زیر است.

ردیف	نوع رتبه	نام شرکت	معیار تعیین رتبه
۱	برتر	پتروشیمی تبریز	کل معیارهای مدل
۲		سیمان زابل	اشتغال
۳		پخش سراسری کالای کالبر (سردخانه زراعی عاجکو سابق)	بهره وری
۴	منتخب	مهندسین مشاور زاینده آب	کل معیارهای مدل
۵		پتروشیمی رازی	
۶		سیمان هگمتان (سهامی عام)	اشتغال
۷		پتروشیمی پردیس	
۸		تولید پمپهای بزرگ و توربین آبی (پتکو)	بهره وری
۹		نیر پارس	